

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ตำบลหนองแฟก อำเภอสาร์กีย์ จังหวัดเชียงใหม่

The Development of Historical Tourism Based on The Ancient Temple of Wiang Setthi, Nongfaek Sub-District, Sarapee District, Chiang Mai Province.

ทิพย์วดี โพธิ์สิทธิพรณ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมเรื่องราว ตำนาน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐีตามความเชื่อและการรับรู้ของคนในชุมชน และเพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิธีการวิจัยเป็นแบบคุณภาพโดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชนที่ได้จากกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีประชุม การสังเกต และการสำรวจตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) โดยใช้วิธีการประมวลผลข้อมูลด้วยการนำข้อมูลที่ได้รับมาสังเคราะห์เปรียบเทียบ และจำแนกความสัมพันธ์ และนำมาเรียบเรียงข้อมูลเป็นตำนานตามความเชื่อและการรับรู้ของชุมชน โดยการทดสอบ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทบทวนความรู้ความเข้าใจของชุมชนและแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จากการจัดเวทีประชุมและกิจกรรมกลุ่มของชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นตามข้อมูลจากตำนานและเรื่องราวของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเสนอแนวทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ของตำบลหนองแฟก อำเภอสาร์กีย์ จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

คำสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) อำเภอสาร์กีย์ เชียงใหม่

Abstract

This research aimed to collect stories about the legend of the legendary ancient temple of Wiang Setthi, Nongfaek Sub-District, Sarapee District, history as perceived by the faith of the people in the community and to learn ways to be involved in community tourism development.

This research method is qualitative research, to analyze data from the general community from the interview, focus group discussion, observation and exploring the temple of Wiang Setthi. Information processing with comparative data has been synthesized and identified the relationship. And the data compiled by the mythical beliefs and perceptions of the community by testing the validity of data and

*หัวหน้าภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

E-mail: tipwadee@feu.ac.th

review of knowledge and understanding of the community in the official history books and also the meetings and activities of the community. The accuracy of information from the legends and stories of the community will lead the development of historical tourism and offer the alternative tourism activities in Nongfaek Sub-District, Sarapee District, Chiang Mai Province.

Keywords

Historical Tourism, Wiang Setthi Temple, Sarapee District, Chiang Mai

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มีความหลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณสถานและศาสนสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมต่างๆ ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวก็จะอยู่กระจายทั่วทุกอำเภอ แต่ละอำเภอก็จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าไปเยี่ยมชม

อำเภอสарภีเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาทุกๆ ด้าน จนเป็นอำเภอขนาดใหญ่ในแง่ของสถานประกอบการ และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับผลมาจากนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือลำพูน ปัจจุบันอำเภอสарภีถือได้ว่าการพัฒนาจนเจริญเป็นเขตเมืองที่เชื่อมต่อกับตัวจังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรหนาแน่นรองจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ และเป็นอำเภอที่รองรับความเจริญของเชียงใหม่ เพื่อขยายไปยังเมืองลำพูน นอกจากนี้อำเภอสарภียังเป็นอำเภอที่มีพื้นที่เล็กที่สุด และเป็นเพียงอำเภอเดียวในจังหวัดเชียงใหม่ที่ไม่มีภูเขา แต่มีจุดเด่นคือถนนสายต้นยาง ซึ่งมีอายุกว่าร้อยปีเรียงรายตลอดสองข้างทาง มีความยาวเริ่มตั้งแต่เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ไปจรดถึงเขตอำเภอเมืองลำพูน

สำหรับด้านการท่องเที่ยว นั้น อำเภอสарภีเป็นอำเภอหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณสถานและศาสนสถานที่น่าสนใจ อาทิ เช่น เวียงกุมกามที่เป็นเมืองโบราณที่พญามังรายสร้าง วัดพระนอนป่าเกดถี และอีกหลากหลายสถานที่ที่น่าสนใจ นอกจากนั้นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวรู้จัก เช่น โบราณสถาน วัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) เป็นโบราณสถานใกล้เคียงกับยุคเวียงกุมกาม เวียงเศรษฐี หรือ ชาวบ้านเรียกว่า เวียงเจ้าปู่ เป็นเมืองโบราณยุคประวัติศาสตร์ เป็นเมืองหน้าด่านของเวียงกุมกามปรากฏตามตำนานพระเจ้าเลียบโลกว่าเป็นที่พระพุทธเจ้าเคยมาโปรดกุมารเศรษฐี แล้วพระองค์ทรงประทาน พระเกศาธาตุแด่กุมารเศรษฐี กุมารเศรษฐีจึงได้นำมาสร้างเป็นพระเจดีย์ แต่ปัจจุบันเป็นเวียงร้างและเป็นที่ตั้งของโรงเรียนเวียงเศรษฐีวิทยามีเนื้อที่ประมาณ 18 ไร่เศษ อยู่ในเขตติดต่อระหว่างหมู่ที่ 3 บ้านหนองแฝก กับหมู่ที่ 2 บ้านสันป่าสัก ตำบลหนองแฝก อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่ (ฐิติพงศ์ แสงส่อง, 2554)

ปัจจุบันแหล่งเวียงเก่าแห่งนี้มีสภาพเป็นที่ราบกว้าง เนื่องจากถูกปรับพื้นที่หน้าอาคารเรียน เป็นสนามฟุตบอล พื้นที่โดยรอบเป็นที่นา หลักฐานก่อนนั้นปรากฏว่า มีดังนี้คือ 1) เจดีย์ ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของสนามฟุตบอล บนเนินดินขนาดใหญ่ รูปทรงค่อนข้างกลม สูงประมาณ 5 เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตามแนวทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตกประมาณ 13 เมตร มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ขึ้นปกคลุมตัวโบราณสถานจนเกือบมิดเนิน ทำให้พังทลาย ทางด้านตะวันตก

และทิศใต้มีร่องรอยของการลักลอบขุดเป็นโพรงขนาดค่อนข้างใหญ่ คงจะขุดโดยพวกฮ่อที่ต้องการซ่อนทองคำ จนมองเห็นแนวอิฐ สถาปนนิคมค่อนข้างรก มีเศษอิฐและพระพุทธรูปที่ชาวบ้านนำมาวางไว้ พร้อมกับศาลพระภูมิกระจายอยู่ทั่วไปแล้ว (ปัจจุบันมีศาลเพียงตาตั้งอยู่) 2) แนวอิฐ พบบริเวณสนามฟุตบอลด้านตะวันออกของเจดีย์ อาจเป็นส่วนฐานของโบราณสถานแต่ถูกไถปรับพื้นที่ไปแล้วในปัจจุบัน 3) แนวอิฐ พบด้านนอกรั้วโรงเรียนด้านตะวันออกเป็นแนวยาวโดยตลอด เข้าใจว่าคงเป็นแนวกำแพงแก้ว จากขอบเขตของแนวอิฐที่พบเข้าใจว่าบริเวณแหล่งโบราณสถานแห่งนี้คงมีพื้นที่กว้าง น่าจะประกอบไปด้วยโบราณสถานอื่นได้แก่ เจดีย์ โบสถ์ และ พระวิหาร จากการสอบถามผู้สูงอายุทราบว่าเดิมมีแนวอิฐเกือบทุกด้าน และคงมีแนวกำแพงแก้วอยู่โดยรอบ แต่ถูกปรับพื้นที่ไปหมดแล้ว พอจะสันนิษฐานว่า บรรดาเศษอิฐเหล่านี้คงจะมาจากสมัยที่พระนางจามเทวีมาบูรณะองค์พระนอนป่าเก็ดถี่ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1025 และบางทีก็อาจจะมาในสมัยที่พระยามังรายมาปกครองเวียงกุมกาม หรือไม่ก็อาจจะมามาก่อนทั้งสองยุคก็เป็นได้ เพราะสังเกตพระพุทธรูปบางองค์เป็นศิลปะลังกาวงศ์ สมัยที่คนชอบขุดหาสมบัติบริเวณวัดร้างแห่งนี้มักได้ของมีค่าไป แต่ไม่นานก็อันเป็นไปต่างๆ นานา เช่น เป็นโรคเรื้อนหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ขี้ตุต” บ้างเป็นไข้ไม่รู้สาเหตุบ้าง จนทำให้พวกที่ขุดหาสมบัติต้องพากันหวาดกลัว บางทีพระบรมธาตุที่สถิตอยู่ที่ในวัดร้างในเวียงเก่าแห่งนี้เมื่อถึงวันสงกรานต์พระบรมธาตุวัดหนองแฝก มักจะสำแดงปาฏิหาริย์ล่องลอยมาที่พระบรมธาตุวัดหนองแฝกเพื่อ “ล้อแสงพระธาตุ” หรือ ที่ชาวบ้านเรียกว่า “พระธาตุออกแอ่ว” มีวรรณะต่างสีกันไม่ว่าจะเป็นสีแดงหรือสีเขียว บางทีก็มีลูกไฟตกลงมาเป็นสาย บ้างก็เปล่งแสง ล่องลอยไปตามขอบจั้วพระวิหารวัดหนองแฝก ในตอนกลางคืนวันเพ็ญ 15 ค่ำ วันออกพรรษา วันเข้าพรรษา และวันสงกรานต์พระบรมธาตุวัดหนองแฝก ส่วนสิ่งของที่พบในวัดร้างส่วนมากจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในสมัยโบราณ เช่น กล้องยาสูบศิลปะล้านนาซึ่งพบมากตามวัดร้าง ครกดินเผา พระพุทธรูปสมัยล้านนา และบางส่วนที่เป็นศิลปะลังกาวงศ์ พระพิมพ์ดินเผา พระคง พระสิบลอง พระปลีกล้วย พระเนื้อชินตะกั่วสมัยเชียงแสน และพระพุทธรูปปางนาคปรก ศิลปะหริภุญชัยและล้านนา ซึ่งคงได้รับอิทธิพลพระพุทธรูปศาสนาจากแต่ครั้งเมื่อพระนางจามเทวีมาบูรณะพระนอนป่าเก็ดถี่ และอีกทางหนึ่งคือรับมาจากครั้งเมื่อพระยามังรายมาครองเวียงกุมกาม ก่อนที่พระองค์จะไปสร้างเมืองเชียงใหม่ (ฐิติพงศ์ แสงส่อง, 2554)

อำเภอสารภีได้พยายามส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของอำเภอ โดยแบ่งตามตำบล ตามประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ และให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวนอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการสร้างกลไกในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี ที่มีการประชาสัมพันธ์ตามเว็บไซต์ ป้ายประชาสัมพันธ์ แต่ข้อมูลของโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ยังมีน้อยมากทำให้ดูไม่น่าสนใจเท่าที่ควร รวมทั้งคนรุ่นใหม่ภายในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่รู้ข้อมูล ความเป็นมาของโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง)

ด้วยเหตุนี้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนต้องร่วมมือกันในการฟื้นฟูและทำการรวบรวมประวัติศาสตร์ตามความเชื่อและการรับรู้เพื่อให้ชุมชนสามารถรวบรวมเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่น ทำให้คนภายในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และนำมาซึ่งการพัฒนาอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ดำรงในชุมชนท้องถิ่นให้เป็นมรดกสืบทอดยังรุ่นลูกหลานต่อไป

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการรวบรวมเรื่องราว ตำนาน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ตามความเชื่อและการรับรู้ของคนในชุมชนเพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ และเป็นการเสนอทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่สำหรับอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมเรื่องราว ตำนาน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐีตามความเชื่อและการรับรู้ของคนในชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี

วิธีดำเนินการวิจัย

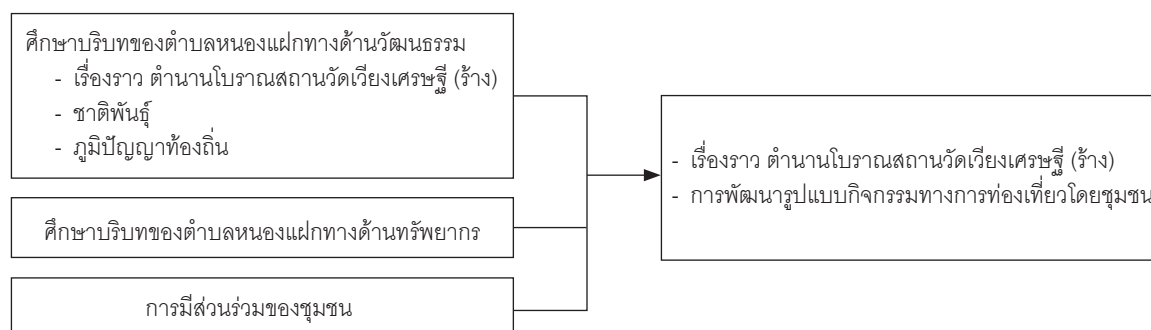
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นและรวบรวมเรื่องราว ตำนาน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ตามความเชื่อและการรับรู้ของคนในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ฉะนั้นผู้วิจัยได้กำหนดตัวผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

1. ประชาชนในพื้นที่ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถให้ข้อมูลจากการได้รับการถ่ายทอดและได้รับรู้จากคนรุ่นเก่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) จำนวน 2 คน คือ คุณแม่บุญเรือน แสงเมาะ และ คุณครูพรทิพย์ ใจเดช
2. ปราชญ์ผู้รู้ในชุมชนซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกปราชญ์ผู้รู้ในชุมชนที่ศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) มาก่อนและเป็นผู้ที่เริ่มต้นบุกเบิกการบูรณะโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ให้เป็นที่

รู้จักของคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ ซึ่งคนในท้องถิ่นให้ความเคารพนับถือ จำนวน 1 ท่าน คือ พระสุทธิพงศ์ วิฑูรย์คุณากร จากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปจัดการสนทนากลุ่มในกลุ่มเยาวชนเพื่อทดสอบ และทบทวนความรู้ความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเสนอทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงการเก็บข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชนที่ได้จากกระบวนการรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีประชุม การสังเกต และการสำรวจตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) โดยใช้วิธีการประมวลผลข้อมูลด้วยการนำข้อมูลที่ได้รับมาสังเคราะห์เปรียบเทียบ และจำแนกความสัมพันธ์ แล้วนำมาเรียบเรียงข้อมูลเป็นตำนานตามความเชื่อและการรับรู้ของชุมชน โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและทบทวนความรู้ความเข้าใจของชุมชนเพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จากการจัดเวทีประชุมและทำกิจกรรมกลุ่มของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัย ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต ตั้งคำถาม จดบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยผู้วิจัยเข้าไปสอบถามพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยต้องการให้มีการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเล่าเรื่อง ประสบการณ์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ในการป้อนคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องได้อย่างเป็นธรรมชาติ
3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเยาวชนเพื่อทดสอบ และทบทวนความรู้ความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเสนอทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

4. การจัดเวทีประชุมและกิจกรรมกลุ่ม การจัดเวทีเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทบทวนความรู้ความเข้าใจของชุมชนและแนวทางในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แล้วนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี

ผลการวิจัย

1. ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติยังไม่โดดเด่น ไม่มีความแตกต่างจากที่อื่นที่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และทรัพยากรทางประวัติศาสตร์โบราณวัตถุโบราณสถานมีความโดดเด่นน้อย ส่วนทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนหนองแฝกควรส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวของชุมชนในท้องถิ่นและเพื่อให้นักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมได้ อีกทั้งในชุมชนหนองแฝกยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีทางการท่องเที่ยวและขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และเทศบาลตำบลหนองแฝกยังไม่ได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งมีเพียงแต่กลุ่มเยาวชนที่มีความคิดที่จะพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในตำบลหนองแฝกเท่านั้น

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้กลุ่มเยาวชนภายในตำบลหนองแฝกได้รับการเรียนรู้ใหม่จากตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา ตำนานเมืองโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ต่อไป และทำให้กลุ่มเยาวชนรู้สึกภาคภูมิใจในโบราณสถาน และมีแนวคิดในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีชื่อเสียง ต่อไปในอนาคต

3. ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม การรวบรวมตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ส่วนใหญ่ จะเป็นการรวบรวมจากปราชญ์ผู้รู้ของชุมชน และประเด็นของการวางแผนกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเยาวชนในการระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพของชุมชนในปัจจุบันและความเป็นไปได้ในอนาคตที่จะจัดให้มีกิจกรรมเพื่อการรองรับการท่องเที่ยว โดยมีกลุ่มเยาวชนเป็นแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ในปัจจุบันเทศบาลตำบลหนองแฝกยังไม่มีงบประมาณและยังไม่ได้เข้ามาดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) และเทศบาลตำบลหนองแฝกเองก็ไม่มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จะส่งผลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีชื่อเสียงต่อไปในอนาคตได้

สรุปและอภิปรายผล

บริบทและสภาพชุมชนที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติความเป็นมา ตำนานเมืองโบราณสถาน วัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) หรือชาวบ้านเรียกว่า เวียงเจ้าปู่ นั้น คำว่า “เวียง” ตามพจนานุกรมแปลความหมายว่า เมืองที่มีกำแพงล้อมรอบ ฉะนั้นเวียงก็คือที่อยู่ของพระมหากษัตริย์ในอดีต เช่น เวียงเชียงใหม่ เวียงสรวงดอก เวียงกาหลง เวียงเจ็ดลิน เวียงเขลางนคร (ลำปาง) เวียงหริภุญชัย (ลำพูน) เป็นต้น สถานที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “เวียง” จึงมีอาณาเขตกว้างขวางพอสมควร สำหรับเวียงเศรษฐีนั้นมีประวัติเลือนลางมากตามที่ปรากฏในหนังสือสารานุกรมภาคเหนือเล่มที่ 12 (ลี้ - สงขณ) หน้า 2388 จัดพิมพ์เนื่องในพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ฉบับปรับปรุงจากกองโบราณคดี กรมศิลปากร แหล่งโบราณคดี

ประเทศไทย เล่มที่ 6 (ภาคเหนือ) 2534 หน้า 306 - 307 ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งโบราณคดีเวียงเศรษฐี เป็นแหล่งโบราณคดียุคประวัติศาสตร์อยู่ในเขตติดต่อระหว่างหมู่ที่ 3 บ้านหนองแฝกกับเขต หมู่ที่ 2 บ้านสันป่าสัก ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณที่เรียกว่า “เวียงเศรษฐี” ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนเวียงเศรษฐีวิทยา ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้ได้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2526 มีเนื้อที่ประมาณ 16 ไร่เศษ จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ทราบว่า เดิมเวียงแห่งนี้เป็นที่โล่งที่นา เป็นที่อยู่ของคนเป็นโรคเรื้อน (ขี้ตุ๋น) เคยมีคนค้นพบสิ่งของค่า ซึ่งอยู่ในบ่อน้ำ ปัจจุบันแหล่งเวียงเก่าแห่งนี้มีสภาพเป็นที่ราบกว้าง เนื่องจากถูกปรับพื้นที่หน้าอาคารเรียนเป็นสนามฟุตบอล พื้นที่โดยรอบเป็นที่นาหลักฐานแต่ก่อนนั้นปรากฏว่ามีดังนี้ คือ

1.1 เจดีย์ ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของสนามฟุตบอล บนเนินดินขนาดใหญ่ รูปร่างค่อนข้างกลม สูงประมาณ 5 เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตามแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก ประมาณ 13 เมตร มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ขึ้นปกคลุมตัวโบราณสถานจนเกือบมิดเนิน ทำให้พังทลาย ทางด้านตะวันตกและทิศใต้มีร่องรอยของการลักลอบขุดเป็นโพรงขนาดค่อนข้างใหญ่ จนมองเห็นแนวอิฐสภาพบนเนินค่อนข้างรก มีเศษอิฐและพระพุทธรูปที่ชาวบ้านนำมาวางไว้พร้อมกับศาลพระภูมิกระจายอยู่ทั่วไปแล้ว ปัจจุบันมีศาลเพียงตาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ซึ่งชาวบ้านมีความนับถือมากเรียกว่า ศาลเจ้าปู่ภูมิการ มักจะบันดาลโชคลาภอยู่เนืองๆ สังเกตจากน้ำอ้อดลมที่มาเก็บจนตลอดถึงดอกไม้ธูปเทียนของคนที่มากราบไหว้

1.2 แนวอิฐ พบบริเวณสนามฟุตบอลด้านตะวันออกของเจดีย์ จนถึงต้นจามจุรีหน้าโรงเรียน อาจเป็นส่วนฐานของโบราณสถาน ซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะเป็นซุ้มประตูโขง แต่ถูกไถปรับพื้นที่ไปแล้วในปัจจุบัน

1.3 แนวอิฐ พบด้านนอกรั้วโรงเรียนด้านตะวันออกเป็นแนวยาวโดยตลอด จนถึงทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศใต้ล้อมรอบเขตโรงเรียน เสมือนเป็นตัวบอกเขตของโรงเรียนโดยอัตโนมัติ เข้าใจว่าคงเป็นแนวกำแพงแก้วจากขอบเขตของแนวอิฐที่พบ เข้าใจว่าบริเวณแหล่งโบราณสถานแห่งนี้คงมีพื้นที่กว้างน่าจะประกอบไปด้วยโบราณสถานอันได้แก่ เจดีย์ โบสถ์ และวิหาร จากการสอบถามผู้สูงอายุทราบว่าเดิมมีแนวอิฐเกือบทุกด้าน และคงมีแนวกำแพงแก้วอยู่โดยรอบแต่ถูกปรับพื้นที่ไปหมดแล้ว

2. ข้อมูลพื้นฐานชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลหนองแฝกมีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนมักประสบปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่การเกษตรทำให้การเกษตรได้รับความเสียหาย พื้นที่ทั้ง 8 หมู่บ้านอยู่ใกล้ชิดติดกันทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกันเป็นอย่างดี ความสัมพันธ์ฉันญาติมิตรจึงยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด 5,499 ไร่ อาณาเขตชุมชนทิศเหนือติดกับตำบลท่าวังตาลและตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดกับตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกติดกับตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดกับจังหวัดลำพูน

ชาติพันธุ์ชุมชนตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี ส่วนใหญ่เป็นชาวล้านนา หรือทางภาษาเหนือเรียกว่า “คนเมือง” เป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมร่วมแบบล้านนา ชาวล้านนาที่มีโครงสร้างพื้นฐานเป็นสังคมสายแม่ คือ ให้ความสำคัญกับเพศหญิง เนื่องจากผู้หญิงทำหน้าที่หลักในการดูแลเรื่องอาหารการกินและความอยู่รอดของครอบครัว และผู้หญิงส่วนมากไม่ค่อยย้ายถิ่นฐาน จึงเป็นผู้ที่มีความรู้และความทรงจำเกี่ยวกับชุมชนตลอดจนความเป็นมาของตนเองได้ดี ส่วนใหญ่จะให้ลูกรู้จักเรื่องราวเครือญาติของตน โดยไล่เรียงเชื้อสายข้างแม่ก่อน และแนะนำข้างพ่อให้รู้จักภายหลัง

อาหารการกินของชุมชนตำบลหนองแฝกเหมือนชาวล้านนาทั่วไป วัสดุใหญ่ก็ยังนิยมกินอาหารประเภทผัก และอาหารตามฤดูกาลต่างๆ อาหารหลักที่พบเห็นทั่วไปคือน้ำพริกต่างๆ เช่น น้ำพริกตาแดง น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน บางทีปรุงรสด้วยน้ำปู (น้ำปู) ยำผัก ยำมะเขือ ยำเตา (สำหรับน้ำจืด) ผักลวก แผลงต่างๆ อาหารประเภทแกง ได้แก่ แกงหน่อไม้ แกงโฮะ แกงแค หรือแกงยอผักต่างๆ ที่ขึ้นตามรั้วบ้านและขึ้นตามฤดูกาล นอกจากนั้นยังมีแหนม ไข่อั่ว แคบหมู เป็นต้น

การนับถือผีของชุมชนตำบลหนองแฝกชุมชน ตำบลหนองแฝกยังคงให้ความสำคัญกับการนับถือผีเหมือนดังบรรพบุรุษแต่อาจไม่ได้เคร่งครัดเหมือนสมัยเก่า หอชุม เป็นอีกที่หนึ่งที่ชุมชนตำบลหนองแฝกให้ความสำคัญ หอชุมตั้งอยู่พื้นที่สาธารณะหมู่ที่ 5 ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ประเพณีการเลี้ยงผีผดผีเม้ง ประเพณีการพ้อนผีผดผีเม้งช่วยให้ลูกหลานมารวมกันประกอบพิธีรำยรำเกิด ความสนุกสนานร่วมกันทำให้เกิดความสามัคคีในวงศ์ตระกูล บางครั้งลูกหลานเกิดการเจ็บป่วยกับบนบานศาลกล่าว แก่ผีผดผีเม้ง เมื่อหายจากเจ็บป่วยก็มีการทำพิธีไหว้ผีแก้บน

นอกจากนั้นชาวมุสลิมตำบลหนองแฝกยังให้ความสำคัญกับประเพณีหรือเทศกาลต่างๆ เช่น ประเพณีปีใหม่มืองหรือประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีสำคัญของชาวล้านนาที่ทำกันในช่วงกลางเดือนเมษายนของทุกปี ประเพณีปีใหม่มืองเป็นประเพณีที่ปรากฏในเดือนเมษายนหรือเดือน 7 เหนือ ซึ่งถือเป็นการเคลื่อนย้ายของพระอาทิตย์เข้าสู่ราศีเมษอันเป็นการเปลี่ยนศักราชใหม่ ความหมายและความสำคัญของประเพณีปีใหม่มืองเป็นการเปลี่ยนศักราชใหม่ แปลว่า การก้าวล่วงเข้าไป หรือการเคลื่อนย้ายเข้าไป เป็นกิจของพระอาทิตย์ที่เคลื่อนย้ายเข้าสู่ราศีเมษ จึงเอาเดือนเมษายนเป็นเดือนแรกของปี แนวคิดหลักเกี่ยวกับประเพณีปีใหม่มืองอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเรื่องการเปลี่ยนศักราชใหม่เป็นโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวได้มาอยู่ร่วมกันเพื่อทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ ดำหัว เล่นน้ำและขอพรจากผู้ใหญ่ เป็นการแสดงความปรารถนาที่ดีต่อกันด้วยการอวยพรให้อยู่เย็นเป็นสุข

ประเพณีตานก๋วยสลากเป็นประเพณีหนึ่งที่ชุมชนตำบลหนองแฝกปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยตลอดทุกปีตามจารีตประเพณีของชาวล้านนา สาระของการตานก๋วยสลากมีประโยชน์และคุณค่าดังนี้ คือ เป็นการสร้างความสามัคคีกันของคนในหมู่บ้านใกล้เคียง การแสดงความกตัญญูต่อญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว การบริจาคทานที่ถือว่ามียานิสสัยมาก เป็นการหาเงินและวัสดุมาบูรณปฏิสังขรณ์วัด

3. รูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

3.1 **ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรของชุมชน** ชุมชนตำบลหนองแฝกของอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ อยู่ 5 แห่งด้วยกันคือ โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) วัดหนองสีแจ่ง วัดหนองแฝก วัดกุ้งแดง และวัดหวลการณ นอกจากนั้น ตำบลหนองแฝกยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมอยู่ 10 แห่งด้วยกันคือ (1) บึงจตุรัส วัดหนองสีแจ่ง (2) จุดให้อาหารปลา (3) บ้านส้มตำ เลขที่ 9 หมู่ 9 (4) ตลาดนัด บ้านหนองสีแจ่ง (5) สภาวัฒนธรรม ตำบลหนองแฝก (6) วงดนตรีพื้นเมือง (หนองสีแจ่งศิลป์) (7) ลิเก (ส. สำราญศิลป์) (8) โรงงานทำไม้กวาด บ้านลุงอาต หนองสีแจ่ง (9) ทำกะลามะพร้าว (วาดรูป) บ้านบ้านพ กูแดง (10) ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกลุ่มแม่บ้าน หนองสีแจ่ง ดอกไม้ประดิษฐ์ กรอบรูปวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยพบว่า ชุมชนตำบลหนองแฝกเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ยังไม่มีความหลากหลายมากนัก และทรัพยากรประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุยังไม่ค่อยโดดเด่น และยังไม่เป็นที่รู้จักที่จะส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ แต่ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมสามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวของคนทั้งภายในชุมชนเองและนักท่องเที่ยวจากภายนอกได้ อย่างไรก็ตามคนในชุมชนตำบลหนองแฝกก็ยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและยังขาดประสบการณ์ด้านการจัดการการท่องเที่ยว อีกทั้งเทศบาลตำบลหนองแฝกยังไม่มียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีเพียงกลุ่มเยาวชนที่มีแนวคิดการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวเสนอต่อเทศบาลตำบลหนองแฝกเท่านั้น ส่วนความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีการเรียนรู้และหาประสบการณ์ต่อไป

3.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มเยาวชนภายในตำบลหนองแฝกได้รับการเรียนรู้ใหม่จากตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ซึ่งกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ทราบประวัติความเป็นมาตำนานเมืองโบราณสถาน วัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) มาก่อน ทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาและรู้สึกภาคภูมิใจในโบราณสถานของตน และมีแนวคิดในการพัฒนาให้โบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีชื่อเสียง สิ่งเหล่านี้เป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรของท้องถิ่นเพื่อให้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ต่อยอดและจุดประกายให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีความคิดริเริ่มใหม่ๆ ต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นเท่านั้น ส่วนกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นในรายวิชา 105311 (การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยนักศึกษาได้มีการลงพื้นที่วิจัยพร้อมทั้งมีการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาตำนานเมืองโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ไปพร้อมกับกระบวนการเรียนรู้ในการทำงานเป็นทีม ซึ่งทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มเยาวชนและกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นในรายวิชา 105311 (การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน) มีแนวคิดที่คล้ายกันคือโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) มีความน่าสนใจ เป็นแหล่งโบราณสถานที่ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตได้

3.3 ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ในการทำวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) โดยส่วนใหญ่จะเป็นการรวบรวมจากปราชญ์ผู้รู้ของชุมชน ส่วนในประเด็นของการวางแผนกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเยาวชน เป็นเพียงการระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพของชุมชนในปัจจุบันและความเป็นไปได้ในอนาคตที่จะจัดให้มีกิจกรรมเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวต่อไป และมีความคิดเห็นร่วมกันในการจัดเป็นชมรมทางการท่องเที่ยวตำบลหนองแฝกขึ้นมาโดยมีกลุ่มเยาวชนเป็นแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปในอนาคต แต่ในปัจจุบันทางเทศบาลตำบลหนองแฝกยังไม่มียุทธศาสตร์หรือไม่มีส่วนเข้ามาดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการทางด้านโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) เพราะให้เหตุผลว่าเป็นการดูแลและเป็นเขตของโรงเรียนเวียงเศรษฐีที่ต้องดูแลรับผิดชอบ และทางเทศบาลตำบลหนองแฝกเองก็ไม่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมให้โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีชื่อเสียงต่อไปในอนาคตได้

4. พื้นฐานหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) สามารถอาศัยพื้นฐานหลัก 5 A's ดังต่อไปนี้คือ

4.1 Attitude คือ ทศนคติของคนในชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชนตำบลหนองแฝกถือเป็นเรื่องใหม่ การที่จะพัฒนาให้โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งชุมชนมีแหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่จะเชื่อมโยงในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาน้อย แต่ด้วยอุปนิสัยใจคอของชุมชนหนองแฝกโดยพื้นฐานเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ไม่ตรีที่ดี ต้อนรับผู้ที่เป็นแขกต่างถิ่นได้ดี และจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยว คนในชุมชนส่วนใหญ่จึงมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยวและสามารถให้ความช่วยเหลือ และมีมิตรภาพที่ดีต่อนักท่องเที่ยวได้

4.2 Access คือ การเข้าถึง การเดินทางเข้าถึงโบราณวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ของชุมชนตำบลหนองแฝก สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก หลายเส้นทาง แต่ขออธิบายในส่วนของเส้นทางที่ง่ายและสะดวกมากที่สุดในการเข้าถึงเพียง 2 ทางคือ เส้นทางที่ 1 ถนนเชียงใหม่ - ลำพูน เข้าตรงโรงเรียนวัดบ้านปากกอง ตำบลสารภี ผ่านเข้ามาอีกหมู่บ้าน หมู่บ้านหนองสีแจ่ง ตำบลหนองแฝก จากนั้นตรงไปยังโรงเรียนเวียงเศรษฐีวิทยา ก็จะพบโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) เส้นทางที่ 2 ถนนเชียงใหม่ - ลำพูน เข้าตรงสี่แยกอำเภอสารภีทางไปโรงเรียนสารภีพิทยาคม เข้าไปประมาณ 500 เมตร เจอทางไปวัดพระนอนป่าเกิดถ้ำ ตำบลยางหนึ่งผ่านเข้าหมู่บ้านหนองแฝก ตำบลหนองแฝก และผ่านหมู่บ้านสันป่าสัก ตำบลหนองแฝก จากนั้นตรงไปยังโรงเรียนเวียงเศรษฐีวิทยา ก็จะพบโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง)

4.3 Accommodation คือ สถานที่พัก ในชุมชนตำบลหนองแฝกไม่มีที่พักที่เป็นโรงแรม หรือ รีสอร์ทต่างๆ ให้พัก มีครั้งหนึ่งที่ทางรัฐบาลสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้ชุมชนมีที่พักแบบโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแฝก (ในอดีต) ได้สนับสนุนให้ชาวบ้านในชุมชนที่สนใจเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก ไปอบรมและจัดตั้งขึ้นเป็นโฮมสเตย์ของชุมชน แต่ผู้ที่เข้าอบรมไม่เคยได้มีโอกาสได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวเลย เนื่องจากชุมชนตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจและไม่มีกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์พอที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีเวลาและใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลานาน อีกทั้งชุมชนอยู่ใกล้เมืองซึ่งจากการเดินทางเข้าสู่ที่พักในอำเภอเมืองที่หลากหลายกว่าและสะดวกกว่า จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่เข้าพัก ส่วนร้านอาหารที่อยู่บริเวณตำบลหนองแฝกก็มีไม่มากนัก และค่อนข้างจะอยู่ใกล้กัน อาหารส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นอาหารพื้นบ้าน แต่จะเป็นร้านอาหารตามสั่งและร้านก๋วยเตี๋ยว รวมทั้งไม่มีร้านค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของชุมชน มีเพียงร้านค้าปลีกจำนวนไม่กี่ร้าน ห้องน้ำสาธารณะในชุมชนมีเพียงในโรงเรียนเวียงเศรษฐีวิทยาที่พอจะสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ ส่วนการบริการขนส่งคมนาคมในชุมชนที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ก็ยังไม่มีชัดเจน แต่สามารถนั่งรถจากเส้นทางหลักที่ 1 สายเชียงใหม่ - ลำพูน โดยนั่งรถประจำทางเชียงใหม่ - ลำพูน หรือรถสี่ล้อประจำทาง (สีฟ้า) ลงรถตรงวัดปากกอง แล้วนั่งรถพ่วงเข้ามาในโบราณวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ได้ และเส้นทางหลักที่ 2 สายเชียงใหม่ - ลำพูน โดยนั่งรถประจำทางเชียงใหม่ - ลำพูน หรือรถสี่ล้อประจำทาง (สีฟ้า) ลงรถตรงข้างอำเภอสารภี แล้วนั่งรถพ่วงเข้ามาในโบราณวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ได้ แต่เส้นทางนี้จะนั่งรถพ่วงไกลกว่าเส้นทางแรก

4.4 Attractions คือ สิ่งดึงดูดที่น่าสนใจ สำหรับการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลหนองแฝก เป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มเยาวชนระดมความคิดว่าควรจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันบางแหล่งท่องเที่ยวอาจยังไม่พร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มเยาวชนคิดเส้นทางในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวดังนี้คือ การเริ่มต้นเดินทางท่องเที่ยวจาก (1) วัดหนองสีแจ่ง (2) จุดให้อาหารปลาวัดหนองสีแจ่ง (3) วงดนตรีพื้นเมือง (หนองสีแจ่งศิลป์) (4) บ้านป่านพ ภูแดง ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (5) วัดภูแดง (6) โรงงานไม้กวาด (7) วัดหนองแฝก (8) สภาวัฒนธรรม ตำบลหนองแฝก (9) บ้านส้มตำ เลขที่ 9 หมู่ 9 (10) วัดหลวงการณ (11) ลิเก

(ศ.สำราญศิลป์) (12) โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) (13) บ้านลุงอาดท่ากะลามะพร้าว (วาดรูป) และสุดท้ายกิจกรรมที่จะมีเฉพาะวันจันทร์ตอนบ่ายๆ ถึงเย็นคือตลาดนัดบ้านหนองสีแจ่ง

4.5 Advertising คือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อยมาก ประชาชนในพื้นที่เองยังไม่รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับตำนานประวัติ ความเป็นมาของโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) จึงเป็นอุปสรรคในการที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอได้

5. การพัฒนาสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง)

สามารถแบ่งการพัฒนาออกมาเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งเสมือนเป็นการแนะนำแนวทางในการพัฒนา หากชุมชนใดยังไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร เนื่องจากขั้นตอนเหล่านี้ได้มาจากผู้มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความเห็นของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามขั้นตอนดังกล่าวเป็นคำแนะนำในการเริ่มต้นพัฒนาโดยภาพรวม ซึ่งในเชิงลึกแล้วแต่ละชุมชนอาจจะมีการดำเนินการแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน ขั้นตอนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 3 ขั้นตอน สามารถแบ่งตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง ได้ดังนี้ (พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจย์, 2553, 64)

ขั้นตอนแรก ต้องเข้าใจถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนว่าจะนำสิ่งใดมานำเสนอ หรือเป็นเอกลักษณ์จุดเด่นของชุมชนตำบลหนองแฝกให้ได้ และต้องรวมผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกภาคส่วนของตำบลหนองแฝกเข้ามาดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันให้ได้

ขั้นตอนที่สอง ทำให้ชุมชนตำบลหนองแฝก เข้าใจถึงผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนก่อน และพัฒนาแผนการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลหนองแฝก โดยวางเป้าหมายและจุดประสงค์ให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดตั้งองค์กรในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลหนองแฝกให้เป็นรูปเป็นร่าง โดยดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลหนองแฝกทุกระยะตั้งแต่แรกเริ่มต้องได้รับความคิดเห็นจากชุมชนและการสนับสนุนจากชุมชนนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ และสุดท้ายควรระบุแกนนำ (Key Leader) ของชุมชนตำบลหนองแฝกให้ได้ และผู้เป็นแกนนำจะต้องนำหลักการขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขั้นตอนที่สาม พัฒนาด้านการศึกษา โดยเน้นเรื่องการท่องเที่ยวและมีการฝึกอบรมในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่ชุมชนตำบลหนองแฝก และควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เช่น จากองค์กรภาครัฐหรือเอกชน หรือได้รับความช่วยเหลือในด้านคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนตำบลหนองแฝกอย่างสม่ำเสมอ

จากการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลหนองแฝก แบบกว้างๆ ชุมชนตำบลหนองแฝกจะพบว่า ความพร้อมของชุมชนและศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวต่างๆ ยังมีน้อย การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจต้องใช้ความพยายามหรือความร่วมมือจากหลายๆ ภาคส่วน เข้าช่วยจึงจะสามารถพัฒนาโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต แต่ถ้าชุมชนตำบลหนองแฝกให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมและกระตือรือร้นในการดำเนินการก็จะสามารถทำให้การท่องเที่ยวชุมชนตำบลหนองแฝกสามารถดำเนินไปได้อย่างตลอดรอดฝั่ง (Active Participation)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. ผู้นำ หรือปราชญ์ของชุมชนตำบลหนองแฝก นำเอาข้อมูลงานวิจัยไปเผยแพร่ให้กับประชาชนตำบลหนองแฝก ให้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับตำนานโบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ให้ทั่วถึงกันได้
2. เทศบาลตำบลหนองแฝก หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนควรนำผลงานวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา ส่งเสริมให้โบราณสถานวัดเวียงเศรษฐี (ร้าง) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป
3. ชุมชนอื่นๆ ที่ใกล้เคียง นำเอาข้อมูลงานวิจัยไปศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถานต่างๆ ของชุมชนต่อไป

ข้อจำกัดในงานวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำนานโบราณสถาน วัดเวียงเศรษฐี(ร้าง) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นถึงการศึกษาเรื่องราว ตำนาน ความเป็นมาของโบราณสถาน หากมีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปทำการศึกษาวิจัยเชิงลึกต่อไป โดยเน้นไปในเรื่องของ การทดลองฝึกปฏิบัติทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวจริง เพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่นมากที่สุด และในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ฐิติพงศ์ แสงส่อง. (2554). **ตำนานวัดเวียงเศรษฐี**. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2554, จาก

<http://board.dserver.org/s/saree/00000226.html>

พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจย์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**. สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2554, จาก <http://www.idd.go.th/Thai-html/05022007/PDF/PDF01/E-Plan10.pdf>